

Mønsterbesvarelse JUS122 Erstatningsrett

Eksamen høsten 2017

Kandidat: Anonym

Ikke kommentert

Del 1: Praktikum

Twistens parter er Bjarne Bøe og Confido AS på vegne av Matoteket.

Den overordnede problemstillingen er om Confido AS er erstatningsansvarlig ovenfor Bjarne Bøe for skaden han ble pådratt da han skulle handle på Matoteket, og hvor mye erstatning de eventuelt må betale.

Utgangspunktet er at tapet blir der det rammer. Det følger imidlertid av sikker rett at man kan bli erstatningsansvarlig ovenfor noen andre dersom tre kumulative grunnvilkår er oppfylt. Det må foreligge en skade, et ansvarsgrunnlag og en årsakssammenheng mellom handlingen og skaden.

Det er også sikker rett at et økonomisk tap som følge av en personsskade er erstatningsrettslig vernet. Dette følger også indirekte av skadeserstatningsloven § 3-1. Ved å gi regler om utmålingen ved slike skader, forutsetter bestemmelsen at skadene er erstatningsrelevante.

Bjarne vil få et tap på 3 millioner kroner som følge at personsskaden fører til inntektstap og andre utgifter. Det foreligger dermed en erstatningsrettslig relevant skade.

Bjarne anfører at han også har krav på erstatning for utgiftene til flybilletter, fotballkampen og hotell. Spørsmålet er om utgiftene til guttturen til München er en erstatningsrettslig relevant skade.

Confido AS anfører at utgiftene ikke kan tas med i erstatningsoppgjøret fordi de er pådratt før skaden skjedde. Det følger imidlertid av sikker rett at erstatningen som klar hovedregel skal dekke det fulle økonomiske tapet, herunder også tidligere utgifter som i dette tilfellet. Anførselen kan derfor ikke føre frem.

Det er likevel usikkert i norsk rett hvorvidt utgifter til å dekke ideelle interesser kan kreves erstattet.

Fangsgrop-dommen gjaldt en fredet fangstgrop som ble ødelagt av en uaktsom entreprenør. Høyesterett viste til at siktemålet med kulturminneloven var å verne slike interesser. Dermed kunne utgiftene til å fikse fangstgropen kreves erstattet. Høyesterett kom med en prinsipiell uttalelse om at hvorvidt skade på ideelle interesser er erstatningsrettslig vernet, beror på en rettspolitisk vurdering basert på allmenne verdioppfatninger i samfunnet.

I leiebildommen fikk en familie ødelagt bilen sin et par dager før de skulle på ferie. Det var klart at reparasjonskostnadene var erstatningsrettslig vernet. Høyesterett vektla konkrete omstendigheter og kom til at også utgiftene til en leiebil i ferien hadde vern. Det var bl.a. av betydning at moren hadde funksjonsvanskeligheter og at de hadde planlagt en rekke utflukter hvor de var avhengig av bil. Dommen viser at ferie- og fritidsinteresser kan ha vern.

Ferie- og fritid er anerkjent i det norske samfunnet som noe verdifullt. Det at utgiftene til guttturen også knytter seg til slike ferie- og fritidsinteresser taler for at turen er en erstatningsrettslig relevant skade.

I trefellingdommen kom Høyesterett til at en skogfølelse skulle erstattes etter at skadevolder ulovlig hadde hugget ned noen trær. Erstatningen ble imidlertid begrenset til ikke å gjelde full gjenoppbygging. Det viser at erstatning for slike interesser i noen tilfeller må begrenses, da de kanskje ikke har like sterkt vern som andre skader.

Her er det tale om en ferie til 12.000 kroner, noe som ikke er et særlig stort beløp. Det vil være i tråd med allmenne verdioppfatninger og tidligere rettspraksis å gi erstatning for en slik skade.

Utgiftene til guttturen til München er dermed en erstatningsrettslig relevant skade. Bjarne kan kreve erstatning på 3.012.000 kroner.

Videre må det foreligge et ansvarsgrunnlag. Bjarne anfører at Matoteker er ansvarlig på grunnlag av arbeidsgiveransvaret i skl. § 2-1 nr. 1. Det følger av bestemmelsens første punktum at "[a]rbeidsgiver" er ansvarlig for "skade" som volderes "uaktsomt" "under arbeidstakers utføring av arbeid (...) for virksomheten" idet hensyn tas til "de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten". Andre punktum sier at ansvaret ikke omfatter skade som skyldes at arbeidstaker "går utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten".

Det er klart at Matoteket er en "arbeidsgiver", da de "har noen i sin tjeneste", jf. § 2-1 nr. 2.

Det er også på det rene at butikkens medarbeidere er "arbeidstaker[e]", da de "gjør arbeid (...) i arbeidsgivers tjeneste", jf. § 2-1 nr. 3.

I tillegg foreligger det en "skade", jf. drøftelsen ovenfor.

Skaden til Bjarne skjer under arbeidstakernes "utføring av arbeid (...) for virksomheten", da den skjer i deres arbeidstid, jf. § 2-1 nr. 1.

De ansatte utfører vanlige arbeidsoppgaver, og går dermed heller ikke "utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten", jf. § 2-1 nr. 1 andre punktum.

Spørsmålet er om butikkens medarbeidere handlet "uaktsomt", da de etterlot et isglatt lite område på parkeringsplassen, jf. § 2-1 nr. 1.

En naturlig forståelse av ordlyden er at medarbeiderne må ha handlet klanderverdig.

Det følger av forarbeidene at det skal legges til grunn en alminnelig culpavurdering.

Culpaparegen er sikker rett og utviklet gjennom langvarig høyesterettspraksis.

Vurderingstemaet er om påståtte skadevolder kunne og burde handlet annerledes for å hindre skaden. Dette følger bl.a. av Klepp-dommen. Dommen gjaldt en skyteulykke på Klepps skytterlag sin skytebane. Høyesterett påla skytterlaget erstatningsansvar, fordi skytterlaget kunne og burde gitt instruks om dobbelkontroll av geværene.

Ifølge § 2-1 nr. 1 skal det ved uaktsomhetsvurderingen tas hensyn til "de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten".

Ordlyden tilsier at det må fastsettes en aktsomhetsstærken basert på hvilke forventninger som kan stilles til den aktuelle typen virksomhet.

En slik forståelse støttes i forarbeidene. Forarbeidene sier også at kumulative feil omfattes av arbeidsgiveransvaret. Det betyr at det ikke nødvendigvis må foreligge en erstatningsbetingende feil, men at arbeidernes opptreden samlet sett kan tilsi at arbeidsgiver blir ansvarlig.

Ansvar for kumulative feil ble for eksempel pålagt i mobbedom II. Dommen gjaldt en gutt som ble mobbet på skolen. Det kunne ikke påvises en spesiell ansvarsbetingende feil fra noen av arbeidstakerne, men samlet sett hadde ikke arbeiderne gjort nok for å hindre mobbingen. Dermed ble kommunen pålagt erstatningsansvar.

Når det gjelder hvilke krav som kan stilles til en dagligvarebutikk, må det kunne stilles relativt strenge krav til at de forhindrer ulykker på parkeringsplassen. Det er mange barn som løper rundt på slike parkeringsplasser og lett kan bli utsatt for ulykker. I tillegg vil gamle mennesker som er dårlig til beins kunne skli på vei til butikken. Også andre uoppmerksomme og travle personer vil kunne falle på isen.

I motsetning til for eksempel skolers aktsomhet, stilles det ikke like strenge krav til matbutikker. I trampett-dommen ble en elev skadet da han foretok en mislykket salto med sats fra trampett. Høyesterett påla skolen ansvar, og uttalte at det stilles strenge krav til skolers aktsomhet. Skolen har et særlig ansvar ovenfor elevene.

Det må kunne stilles visse krav til at kunder går forsiktig. Det vil ikke være gjennomførbart at ansatte skal passe på parkeringsplassen til enhver tid. Samlet sett kan det altså stilles visse krav til matbutikkers aktsomhet for å forhindre skade, men de må samtidig gis et lite rom for feilvurderinger.

Spørsmålet er om medarbeiderne kunne og burde handlet annerledes for å forhindre skade, sett i lys av aktsomhetsstærskelen som gjelder for matbutikker.

Gjennom langvarig høyesterettspraksis har det blitt utviklet noen minstekrav påleggelse av culpaansvar. Påståtte skadevolder må for det første ha en erstatningsrelevant tilknytning til risikoen. Videre må det foreligge en alternativ handling og en kvalifisert risiko.

Det er klart at de ansatte har en erstatningsrelevant tilknytning til risikoen, da skaden skjer under deres "utføring av arbeid (...) for arbeidsgiveren", jf. § 2-1 nr. 1.

Når det gjelder kravet om en alternativ handling, har Høyesterett lagt vekt på om handlingen er effektiv og praktisk gjennomførbart. I trampett-dommen uttalte for eksempel førstvoterende at læreren umiddelbart burde brukt fløyten og gitt signal om opphør av aktiviteten. Denne handlingen ville vært svært effektiv og lett gjennomførbart.

I dette tilfellet kunne noen av de ansatte strødd over kantsteinene. Denne handlingen hadde forhindret at Bjarne sklei og skadet seg. I tillegg er det en enkel handling som er lett å gjennomføre. Det foreligger dermed en alternativ handling.

Hvorvidt risikoen er kvalifisert, beror ifølge Høyesterett på en vurdering av sannsynligheten for at skade skal skje og de mulige skadenes omfang.

Vurderingen må ses i lys av forventningene man kan stille til skadelidtegruppen, jf. bl.a. potetkokedommen. I dommen la Høyesterett vekt på at en voksen mann burde latt være å trå ned i en potetkoker. Her er det også tale om en voksen person, noe som tilsier at det må kunne stilles ganske strenge krav til Bjarne selv.

På den andre siden er det også både barn og eldre personer som benytter seg av parkeringsplassen. I jernplint- dommen, som gjaldt en fire år gammel gutt som gikk inn i en åpen smie og fikk en jernsplint i øyet, la Høyesterett vekt på at barns tilgang til smien skjerpet eiernes krav til aktsomhet. Det tilsier at det ikke kan vektlegges like tungt at Bjarne er en voksen person med oppfordring til å reagere på risikoen.

Det at mange kunder benytter snarveien over blomsterbedet tilsier at det er sannsynlig at skade skal skje. Ved stor sannsynlighet for at skade vil skje, har Høyesterett stilt strengere krav til aktsomheten.

Ettersom skliulykker kan føre til alt fra en forstuelse og mindre beinbrudd til alvorlige personskader hvor man brytter nakken, må skadeomfanget sies å kunne bli stort. Det er likevel svært usannsynlig at en skliulykke kan føre til død. Et nokså alvorlig skadeomfang tilsier at det stilles høyere krav til butikkens aktsomhet, jf. Høyesterett.

Butikken får parkeringsplassen brøytet regelmessig, og har varmekabler som skal forhindre glatt is utenfor. I tillegg har de satt opp et stort skilt om at man ikke skal trå i bedet, samt en pil mot åpningen av blomsterbedet. Det at de har prøvd å forminske risikoen taler for at medarbeiderne ikke kunne og burde handlet annerledes for å forhindre skade.

På den andre siden står det ikke på skiltet at det kan være glatt på vinterstid, det står bare at man vennligst ikke skal trå i bedet. Da skiltet står helt ytterst i venste hjørne, er det kanskje heller ikke like godt synlig for parkeringsplassene lenger borte. Det taler for at medarbeiderne kunne og burde handlet annerledes.

Da Ståle Seim spylte bort oppkastet, fikk han spylt vann litt bortover fortauet. Dette førte til en tynn overflate av is. Ståle kunne her latt være å spyle bortover fortauet. Det taler for at han kunne og burde handlet annerledes.

Likevel blir isen raskt oppdaget av butikksjefen som sier at de må strø sand over den. Det trekkes mot at medarbeiderne ikke burde handlet annerledes.

Ettersom Ståle er opptatt, gir han oppgaven videre til Randi Ruus, som er en deltidsansatt. Det er ikke særlig klanderverdig å delegere en så enkel oppgave til en lite erfaren ansatt.

Randi strør imidlertid ikke sand på kantsteinene ytterst, fordi hun tenker at det er viktigst å strø grundig der folk gikk. Hun er ikke kjent med at folk tok snarveien. Dette kan dermed ikke sies å være spesielt klanderverdig. Det taler for at medarbeiderne ikke kunne og burde handlet annerledes.

Randi burde likevel sett skiltet, og skjønt at kunder gjerne tar en snarvei over blomsterbedet. Det er også nærliggende å tenke seg at noen kan trø på kanten. Det trekkes i retning av at hun kunne og burde handlet annerledes.

Butikksjefen oppdager igjen risikoen, og sier at Ståle må strø grus på kanten. Ståle er opptatt med andre arbeidsoppgaver, og sier han skal strø om ti minutter. Det å stable bønner er ikke en akutt oppgave som må gjøres med en gang. Likevel vil mange butikkansatte velge å stable

ferdig noe som har falt ned i butikken før de går videre til neste oppgave. Prioriteringen til Ståle av å stable bønner er kanskje heller ikke så klanderverdig at det taler for at medarbeiderne kunne og burde handlet annerledes.

På den andre siden er Ståle en voksen person med lang erfaring, og må forstå risikoen for en alvorlig skade på en glatt parkeringsplass. Prioriteringen hans av å fortsette å stable er derfor ganske klanderverdig.

I tillegg kunne butikksjefen selv tatt ansvar og strødd sand på isen. Han delegerer oppgaven videre flere ganger, og burde kanskje forstått at de andre har tid til å gjennomføre oppgaven. Som butikksjef har man også et særlig ansvar for butikkens kunder. Det taler for at han kunne og burde handlet annerledes.

Confido AS anfører at butikken ikke er ansvarlige fordi Bjarne beveget seg på et område hvor det ikke var meningen at han skulle gå. Dette ble bl.a. vektlagt i dørvriderdommen, hvor en dame ikke fikk erstatning av et hotell da hun falt ned en trapp som følge av at dørvrideren løsnet. Hun hadde kjennskap til at døren førte inn til et rom hvor hun ikke hadde noe å gjøre.

I denne saken står det et skilt om at man ikke skal bruke blomsterbedet som snarvei. I motsetning til i dørvriderdommen la ikke Bjarne merke til skiltet, og visste derfor ikke at man helst ikke skulle bruke bedet som snarvei. Det at Bjarne beveget seg inn på et område hvor han ikke kunne gå kan dermed ikke tillegges særlig betydning.

Samlet sett trekker argumentene mot at medarbeiderne kunne og burde handlet annerledes for å forhindre skaden. Selv om det kanskje ikke kan påvises en bestemt erstatningsbetingende feil fra en bestemt ansatt, har medarbeiderne samlet sett hatt en stor oppfordring til å handle annerledes. Matbutikker forventes å sikre parkeringsplassen mot slike skliulykker. De ansatte er godt kjent med at mange bruker snarveien. Den store sannsynligheten for at skade kan skje, samt risikoen alvorlige skadeomfang taler sterkt for at medarbeiderne hadde oppfordring til å reagere på risikoen.

Medarbeiderne kunne og burde handlet annerledes for å forhindre skaden, sett i lys av aktsomhetsterskelen som gjelder for matbutikker.

Butikkens medarbeidere handlet "uaktsomt", da de etterlot et isglatt lite område på parkeringsplassen, jf. § 2-1 nr. 1. Det foreligger dermed ansvarsgrunnlag.

Til slutt må det foreligge årsakssammenheng mellom handlingen og skaden. Det følger av p-pilledom II at årsakskravet vanligvis vil være oppfylt dersom skaden ikke ville skjedd dersom handlingen eller unnlåtelsen tenkes borte. Dommen gjaldt en kvinnes krav mot en p-pilleprodusent etter at hun fikk hjernetrombose. Høyesterett kom til at produsenten var erstatningsansvarlig, fordi p-pillen var en nødvendig og ikke uvesentlig årsak til skaden.

Skaden til Bjarne ville ikke skjedd dersom medarbeiderne hadde strødd grus på den glatte kanten. Da ville ikke kanten vært glatt, og Bjarne hadde ikke sklidd. Unnlåtelsen av å strø er en nødvendig og ikke uvesentlig årsak til skaden. Følgelig foreligger det årsakssammenheng.

Oppgaven gir ikke holdepunkter for å drøfte rettslig avgrensning av ansvaret.

Ettersom de tre kumulative grunnvilkårene for erstatning er oppfylt, er Confido AS erstatningsansvarlig ovenfor Bjarne. Erstatningen er utmålt til 3 millioner, jf. skl. § 3-1. I tillegg har han krav på 12.000 kroner for tapte feriekostnader, jf. drøftelsen ovenfor.

Den klare hovedregelen i norsk rett er at skadelidte har krav på full erstatning. Confido AS anfører imidlertid at ansvaret må avkortes som følge av Bjarne egen uaktsomhet. Dette gjør det naturlig å drøfte medvirkningsregelen i skl. § 5-1.

Det følger av bestemmelsen i § 5-1 nr. 1 første punktum at ansvaret kan avkortes eller falle bort dersom den direkte skadelidte "ved egen skyld" har "medvirket" til skaden.

Spørsmålet er om Bjarne har utvist «egen skyld» jf. § 5-1 nr. 1 første punktum.

Ordlyden tilsier at Bjarne må ha opptrådt klanderverdig.

I forarbeidene står det at man må vurdere om skadelidte har opptrådt uaktsomt. Det vises dermed til en alminnelig culpavurdering. Det som må vurderes blir da om Bjarne kunne og burde handlet annerledes for å forhindre sin egen skade. Det må foreligge en tilknytning, alternativ handling og kvalifisert risiko, jf. drøftelsen ovenfor.

Det er klart at Bjarne har tilstrekkelig tilknytning til risikoen, da det er han som blir skadet på isen.

Bjarne kunne latt være å ta snarveien over blomsterbedet. Han kunne også sett seg for hvor han gikk. Dette ville vært en svært effektiv og lett gjennomførbar handling. Det foreligger dermed en alternativ handling.

Det foreligger også en kvalifisert risiko, jf. drøftelsen ovenfor.

Ved vurderingen av om skadelidte har medvirket, har Høyesterett lagt vekt på hvor synbar og nærliggende risikoen er for skadelidte. Dette ble bl.a. vektlagt i alpinbakkedom II, hvor en jente ble medansvarlig for fall i et skianlegg. Hun reduserte ikke farten da hun så dårlig på grunn av tårer i øynene. Risikoen for fall var da svært synbar og nærliggende for henne.

På vinterstid må det særlig kunne forventes at fotgjengere ser seg for og passer på hvor de går. Bjarne er en godt voksen mann som kjenner til risikoen for å falle på isen på vinteren. Risikoen for skade var altså både synbar og nærliggende for Bjarne. Dermed både kunne og burde han handlet annerledes for å forhindre skaden.

Bjarne hadde imidlertid dårlig tid og skulle rekke mange ærender for kona før han skulle på ferie. Likevel hadde den alternative handlingen vært like enkel å gjennomføre. Det at han hadde det travelt kan dermed ikke unnskylde hans opptreden.

Bjarne har utvist "egen skyld", jf. § 5-1 nr. 1 første punktum.

Videre er spørsmålet om Bjarne har "medvirket" til skaden, jf. § 5-1 nr. 1 første punktum.

Ordlyden kan forstås som at Bjarne må ha bidratt årsaksmessig til sin egen skade. Bestemmelsen gir anvisning på alminnelige krav om årsakssammenheng.

Det at Bjarne tar snarveien er en nødvendig og ikke uvesentlig betingelse for at skaden skjedde, jf. p-pilledom II. Følgelig foreligger det årsakssammenheng.

Det er ikke grunnlag for å foreta en rettslig avgrensning av ansvaret.

Bjarne har dermed "medvirket" til skaden, jf. § 5-1 nr. 1 første punktum.

Bestemmelsen i § 5-1 nr. 1 sier at ansvaret dermed "kan" falle bort eller settes ned.

En naturlig forståelse av ordlyden er at avkortning ikke skjer automatisk når vilkårene er oppfylt.

Høyesterettspraksis viser likevel at ansvaret som regel avkortes, mens det som må vurderes er hvor mye som skal avkortes.

Det må ifølge lovteksten for det første tas hensyn til "atferden, og dens betydning for at skaden skjedde". Dette kan tolkes som at det foretas en avveining av partenes skyldgrad og hvilke som var dominerende i årsaksbildet. Her har begge parter utvist simpel uaktsomhet, noe som gjerne tilsier en avkortning på 50 %, jf. Høyesterett.

Videre må det tas hensyn til "omfanget av skaden". Dette tolkes som at det vil ha betydning for avkortningen om et av bidragene førte til at omfanget ble større enn det hadde blitt ellers. Her er det imidlertid ikke holdepunkter for noe annet enn lik fordeling av ansvaret.

Ved "forholdene ellers" åpner lovteksten for å ta andre momenter i betraktning. Det har bl.a. betydning om skadevolder har eller burde hatt forsikring. Matbutikken har forsikring gjennom Confido AS, noe som taler for at de må bære en større del av ansvaret.

Det kan ifølge forarbeidene også tas sosiale hensyn der det foreligger forsikring på skadevolders side. Bjarte er bare 40 år, noe som betyr at han har mange gode år igjen å leve. Det å bli pådratt en slik skade vil hindre ham i å delta i like mange aktiviteter som han kunne tidligere. Han har også en familie som det vil gå utover at han ikke kan arbeide som før. Det taler for at Confido AS må bære en større del av ansvaret.

Bjarnes erstatningskrav avkortes dermed med 1/4 som følge av hans medvirkning til skaden, jf. § 5-1 nr. 1.

Det er ikke grunnlag for å lempe ansvaret etter § 5-2, da dette er en klar unntaksregel med høy terskel, og det er tale om et forsikringsselskap og et relativt beskjedent erstatningsbeløp.

Konklusjonen er at Confido AS er erstatningsansvarlig ovenfor Bjarne for skaden han ble pådratt da han skulle handle på Matoteket. De må betale erstatning på 3/4 av 3.012.000 kroner.

Del 2: Teori

Passiv identifikasjon ved forsørgertap

Rettslig landskap

Erstatningsretten omfatter de alminnelige reglene som gjelder for kompensasjon for skadeforvoldelse. I utgangspunktet blir tapet der det rammer. Det følger imidlertid av sikker rett at man kan bli erstatningsansvarlig ovenfor noen andre dersom det foreligger en skade, et ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng mellom handlingen og skaden.

Et forsørgertap er en erstatningsrettslig relevant skade etter skadeserstatningsloven § 3-4. Etter første punktum tilkommer forsørgertapserstatning de "etterlatte som avdøde ved dødsfallet helt eller delvis forsørget".

Dersom den direkte skadelidte har medvirket til skaden etter skl. § 5-1 eller andre medvirkningsregler, kunne erstatningen til direkte skadelidte blitt satt ned dersom han eller hun fortsatt var i live. Ved forsørgertap oppstår det her særlige problemer. Spørsmålet er om erstatningsreduksjonen som ville skjedd på grunn av skadelidtes medvirkning skal få betydning for de etterlattes krav på erstatning. Dette kalles passiv identifikasjon ved forsørgertap.

I det følgende vil oppgaven ta for seg rettsreglene om passiv identifikasjon ved forsørgertap. Først vil hovedregelen om slik identifikasjon presenteres. Deretter vil det vurderes om det er rom for unntak fra denne hovedregelen. Avslutningsvis vil oppgaven diskutere begrunnelsen for ulik grad av passiv identifikasjon ved forsørgertap.

Hovedregelen om passiv identifikasjon ved forsørgertap

Det fremgår av ordlyden i § 5-1 nr. 1 at erstatningen "kan" settes ned dersom den "direkte skadelidte eller erstatningssøkeren" har medvirket til skaden. Når direkte skadelidte er død, vil "erstatningssøkeren" være de etterlatte som har krav på forsørgertapserstatning etter § 3-4. Ordlyden i § 5-2 nr. 1 likestiller de etterlatte og direkte skadelidte, jf. ordene "direkte skadelidte *eller* erstatningssøkeren" (min utheving). Også ordet "kan" gir anvisning på at avkortning kan skje uten hensyn til hvem som krever erstatning. Dermed taler ordlyden for en fullstendig identifikasjon mellom etterlatte og direkte skadelidte.

Forarbeidene i Innst.O. sier på den andre siden de etterlattes krav i alminnelighet bør stå på egne bein. Det ble diskutert i de tidligere forarbeidene om dette skulle komme til uttrykk i lovteksten, men lovgiver fant ikke dette nødvendig. Lovgiverviljen i siste forarbeid før lovvedtakelsen er altså klart at man som hovedregel ikke skal foreta passiv identifikasjon ved forsørgertap. Dette strider helt mot den naturlige forståelsen av ordlyden.

Forarbeidsuttalelsen har også blitt lagt til grunn av Høyesterett, bl.a. i Hardangerjaktdommen. Dommen gjaldt en mann som døde under slippsetting av en Hardangerjakt på et museumsverft. Høyesterett pekte på at det ble brukt en uheldig metode for slippsettingen, og at det skjedde uten noen form for organisering. Likevel viste førstvoterende til forarbeidene, og uttalte at hans handlinger ikke kunne få betydning for hans enkes erstatningskrav etter § 3-4.

Selv om ordlyden peker klart i retning av at etterlatte skal identifiseres med direkte skadelidtes handlinger, må det på bakgrunn av den klare lovgiverviljen i forarbeidene, samt flere høyesterettsdommer, legges til grunn at hovedregelen er at det ikke foretas passiv identifikasjon ved forsørgertap.

Er det rom for å unntaksvis foreta passiv identifikasjon ved forsørgertap?

Høyesterettspraksis har unntaksvis foretatt identifikasjon mellom direkte skadelidte og de etterlatte. Her er det en del rettspraksis som gjelder medvirkning etter bilansvarsloven § 7. Ifølge bal. § 6 første ledd får skadeserstatningsloven anvendelse der bilansvarsloven ikke gir svar på rettsspørsmålet. Det er derfor skl. § 5-1 nr. 1 som gjelder for passiv identifikasjon ved forsørgertap også i disse tilfellene.

En dom fra 2014 gjaldt en person som omkom i en trafikkulykke når han kjørte bil i alkoholpåvirket tilstand. Personen hadde dermed medvirket etter bal. § 7 første ledd, jf. fjerde ledd bokstav b. Høyesterett kom til at hans etterlattes krav på erstatning måtte avkortes med

20 %. Det ble uttalt at når avdøde kjørte i alkoholpåvirket tilstand, må de etterlatte "normalt" tåle en slik avkortning. Dommen er dermed et klart prejudikat for liknende tilfeller.

En liknende sak kom opp for retten i 2015. Dommen gjaldt en motorsyklist som hadde kjørt i alkoholpåvirket tilstand og uten forsikring. Her kom Høyesterett til at de etterlattes krav måtte reduseres med 30 %. De viste til dommen fra 2014 som begrunnelse for at erstatningen måtte avkortes 20 % for alkoholpåvirkningen. På grunn av manglende forsikring ble erstatningen avkortet ytterligere 10 %.

I en dom fra 2016 benyttet en person bilen til å ta sitt eget liv. Han måtte dermed klart sies å ha medvirket til sin egen skade, jf. bal. § 7. Dersom han hadde vært i live etter skaden, hadde han ikke hatt krav på erstatning, jf. § 7. Høyesterett kom til at de etterlattes krav falt bort som følge av fullstendig identifikasjon med direkte skadelidte.

Samlet sett etterlater rettspraksis et inntrykk av at det er rom for å foreta passiv identifikasjon ved forsørgertap der skadelidte har utvist grov skyld eller forsett, men ikke der skadelidte har utvist alminnelig uaktsomhet slik som i Hardanderjakt-dommen.

Hvorfor ble det foretatt fullstendig identifikasjon i dommen fra 2016, mens det bare ble delvis identifikasjon i dommene fra 2014 og 2015?

I dommen fra 2016 ble det lagt vekt på at det å tilkjenne erstatning i et slikt tilfelle ville stride klart mot de hensynene bilansvarsloven tar sikte på å ivareta. Det følger av forarbeidene at loven skal fremme sikkerhet i trafikken, ettersom motorvogner utgjør et stort risikomoment i trafikken.

I sakene fra 2014 og 2015 var skaden et utslag av den alminnelige trafikkrisiko. Det er et kjent fenomen at folk kjører når de er alkoholpåvirket, noe som har ført til vedtakelsen av bal. § 7 fjerde ledd bokstav b.

I 2016-dommen var ulykken derimot et utslag av skadelidtes mentale helse, og ikke den alminnelige trafikkrisiko. Det å møte en person som har planer om å ta selvmord i trafikken, er langt mindre sannsynlig enn å møte en person som kjører når han eller hun er alkoholpåvirket.

Hensynet til sikkerhet i trafikken tilsier at det ikke bør tilkjennes erstatning til de etterlatte der direkte skadelidte har benyttet trafikken til å ta selvmord. Erstatning i et slikt tilfelle vil kunne føre til at flere tar selvmord ved bruk av denne metoden. Det å ikke tilkjenne erstatning i slike tilfeller, vil derimot kunne hindre at folk utsetter trafikken for fare ved å ta selvmord på denne måten. De fleste vil sikre sine etterlatte erstatning, og dermed prøve å unngå at deres erstatningskrav faller bort.

De direkte skadelidte i sakene fra 2014 og 2015 hadde ikke utvist like stor skyld som direkte skadelidte i 2016- dommen. Prevensjonshensynet gjør seg sterkt gjeldende i begge tilfellene, men i ulike grader. Det å ikke ha forsikring er klanderverdig, og ble derfor avkortet med 10 % i 2015 dommen. Mer klanderverdig er det å kjøre alkoholpåvirket, noe som altså har ført til 20 % avkortning. Det å benytte trafikken til å ta selvmord er som nevnt så klanderverdig at prevensjonshensynet tilsier full identifikasjon. I tillegg var ikke 2016-saken et utslag av den alminnelige trafikkrisiko, og tilkjenning av erstatning ville ligget langt fra de hensyn bilansvarsloven tar sikte på å ivareta.